

Päähaku, kielten kandiohjelma: maailman kielet ja kielitieteet

Valintakoe 31.5.2021 kl. 9-12

Valintakokeen arviointi

Valintakokeessa on 2 osaa. Voit saada 0–50 pistettä kummastakin osasta. Kaikilta kokeeseen osallistuneilta arvioidaan osa 1 ja hakijat asetetaan sen perusteella paremmuusjärjestykseen. Kokeen osa 2 arvioidaan kolminkertaiselta määrältä hakijoita valintakoevalinnan aloituspaikkamäärään verrattuna. Osan 2 arviointiin pääsee osassa 1 parhaiten menestyneet hakijat. Jos useammalla hakijalla on sama pistemäärä osasta 1 kuin viimeisellä osan 2 arviointiin pääsevällä hakijalla, osa 2 arvioidaan kaikilta näiltä hakijoilta.

Sinun on mahdollista tulla hyväksytyksi vain, jos saat osasta 1 vähintään 20 pistettä, osasta 2 vähintään 20 pistettä ja koko kokeesta yhteensä vähintään 50 pistettä. Osien pisteet lasketaan yhteen.

Opiskelijoiksi valitaan parhaat pisteet saaneet hakijat.

Osa 1: Aineistotehtävä (0-50p)

Alla on 20 monivalintatehtävää, jotka perustuvat liitteenä olevaan katkelmaan Janne Saarikiven artikkelista "Historiallinen ja vertaileva kielentutkimus" (teoksessa M. Hamunen ym. (toim.) *Kielentutkimuksen metodologinen käsikirja*, 2020). Lue teksti ja vastaa sen perusteella tehtäviin. Valitse jokaisessa kohdassa se vaihtoehto, jota pidät oikeana.

Jokaiseen tehtävään on vain yksi oikea vastaus. Oikeasta vastauksesta saa 2,5 pistettä, vastaamatta jättämisestä ja väärästä vastauksesta 0 pistettä. Voit valita vain yhden vaihtoehdon. Vastausvaihtoehdot ovat satunnaisessa järjestyksessä.

1. Mikä seuraavista väitteistä ei kuvaa sosiolektia ja dialektia?
  - Molemmat ovat variaation tutkimuksen kohteita.
  - **Molemmat ovat historiallisia kielimuotoja.**
  - Kumpaakin voidaan tutkia ilman historiallista kysymyksenasettelua.
  - Kummankaan tutkimus ei ole automaattisesti kielihistorian tutkimusta.
2. Mitä ulkoisella kielihistorialla tarkoitetaan?
  - Kielen muutoksen tutkimusta menneisyydessä.
  - Menneen kielellisen kontekstin tutkimusta.
  - **Kielen menneisyyteen liittyvien ei-kielellisten asioiden tutkimusta.**
  - Varhaisempien kielimuotojen rekonstruoimista.
3. Mikä seuraavista ei liity historiallisen kielitieteen käyttämiin tutkimusmenetelmiin?
  - **Filosofiset menetelmät, joissa on kyse vanhojen tekstien tutkimuksesta vertailemalla.**
  - Historiallinen sociolinguistiikka, joka rekonstruoii kielenkäytön variaatiota.
  - Kieliyhteisön historiallisia kontakteja jäljittävä kontaktilingvistiikka.
  - Historiallis-vertaileva metodi.
4. Miksi historiallis-vertaileva metodi on niin tärkeä kielihistorian kannalta?
  - Se pystyy tunnistamaan ulkoisen kielihistorian vaikutukset.
  - **Se pystyy erottamaan perittyjä ja lainattuja elementtejä kielessä.**
  - Se pystyy pureutumaan puhujayhteisön perimään.
  - Se pystyy erottamaan äännehistorian ja muotohistorian elementtejä toisistaan.
5. Ääntenmuutokset ovat usein samankaltaisia eri kielissä, koska

- **äänteet muuttuvat samalla tavalla samanlaisissa äänteellisissä yhteyksissä.**
- äänteet muun muassa assimiloituvat naapuriäänteisiin.
- naapurikielet ovat vaikuttaneet toisiinsa.
- muun muassa frikatiivit ja affrikaatat muuttuvat helposti klusiileiksi kaikissa kielissä.

6. Mikä väitteistä ei pidä paikkansa?

- Ääntenmuutokset vähentävät kielen säännöllisyyttä.
- Ääntenmuutokset ovat säännöllisiä.
- Analogiset muutokset lisäävät kielen säännöllisyyttä.
- **Analogiset muutokset ovat säännöllisiä.**

7. Turun murteeseen on kehittynyt imperfekti, jonka tunnus on *-si*. Mikä seuraavista väitteistä pitää paikkansa?

- Muoto on syntynyt sellaisten verbien kuin *mennä* ja *tulla* vaikutuksesta.
- **Muoto on syntynyt sellaisten verbien kuin *ruveta* ja *karata* vaikutuksesta.**
- Muoto on levinnyt virosta, jossa se on paljon yleisempi.
- Muoto on levinnyt Lounais-Suomesta myös Viroon.

8. Ilman analogista muutosta sana *lahti* kuuluisi

- lakti.
- lehti.
- **laksi.**
- kaksi.

9. Miksi sanaa *hullujenhuone* ei juurikaan käytetä nykyään?

- Sanaston muutos seuraa poliittisten päättäjien näkemyksiä.
- Sanasto on usein nopeasti muuttuvien muotien armoilla.
- **Sanaston muutos heijastelee arvojen ja käsitysten muutoksia.**
- Sanaston muutos johtuu tietyn idiomien tai rakenteen yleistämisestä uusiin yhteyksiin.

10. Miksi prestiisillä on merkitystä kielen muutoksessa?

- **Prestiisi selittää sitä mistä kielistä lainataan ilmauksia.**

- Prestiisi selittää sitä keitä esikuvia pidetään houkuttelevina.
- Prestiisi kuvaa nuoriso- ja ammattikielten erityisluonnetta.
- Prestiisi on yksi englannin kielen erityispiirteistä.

11. Miten kielellinen kulttuuri vaikuttaa kieleen?

- Kielellisen kulttuurin olemassa olo lisää normitetun valtakielen suosimista.
- **Toleranssi kielen moninaisuutta kohtaan voi lisätä kielen käyttöaloja.**
- Kielellinen kulttuuri heijastelee vähemmistökielten asemaa.
- Kielellisen kulttuurin moninaisuus voi rapauttaa kielen normeja.

12. Kielen muutoksen taustalla voi olla fysiologisia tekijöitä kuten pyrkimys käyttää vähemmän ääntöenergiaa ja sosiaalisia tekijöitä kuten vaikkapa muutos yhteisön normeissa. Myös kulttuuriympäristön muutos vaikuttaa kieleen. Miksi?

- Kulttuuriympäristön muutos johtaa sanojen ja ilmausten vaihtamiseen toisiksi.
- Kulttuuriympäristön muutos lisää johtamattomien perussanojen osuutta kielessä.
- Uudet kulttuuriset käsitteet ja esineet johtavat perussanaston vähenemiseen.
- **Uudet kulttuuriset käsitteet ja esineet tarvitsevat nimityksiä.**

13. Mikä seuraavista on idiomien, rakenteiden ja äänneiden lainautumista selittävä tekijä?

- Lauserakenteita koskeva kielikontakti.
- **Kaksikielisyttä sisältävä kielikontakti.**
- Intensiiviset sosiaaliset linkit.
- Vahvat sosiaaliset linkit.

14. Äänteet *b*, *d*, *g* ja *f* eivät alun perin kuuluneet suomen kieleen. Mistä ne ovat tulleet?

- Ne ovat levinneet Stadin slangista muihin murteisiin.
- Ne ovat levinneet yksilöiden kaksikielisyttä sisältävissä kontakteissa.
- Ne on kopioitu idiomeista ja rakenteista.
- **Ne ovat levinneet lainasanojen mukana.**

15. Mikä seuraavista johtamista koskevista väitteistä ei pidä paikkaansa?

- Johtaminen synnyttää uusia sanoja.
- **Johtaminen liittyy vanhoja sanoja peräkkäin.**

- Johtaminen muuttaa vanhojen sanojen merkitystä.
- Suomen kielessä on useita mahdollisuuksia johtamiselle.

16. Mitä kielenvaihto tarkoittaa?

- Puhujayhteisö käyttää sekaisin useampaa kieltä.
- Puhujayhteisön jäsenet vaihtavat kieltä esimerkiksi toimiessaan työpaikoillaan.
- **Puhujayhteisö lakkaa käyttämästä alkuperäistä kieltään.**
- Puhujayhteisön jäsenet menettävät pysyvästi prestiisiasemansa.

17. Saarikivi esittää, että moderni maailma altistaa kielenvaihdolle. Mikä seuraavista ei ole hänen käyttämänsä perustelu?

- Nykyään maailmassa dominoivat kirjakielet, joiden omaksumiseen tarvitaan pitkä koulutus.
- **Modernit ammatit ovat uhka vähemmistökielille.**
- Vähemmistökieliä ei tarvita työvälineinä moderneissa ammateissa.
- Työelämä on usein kirjoitetun kielen lukemista ja tuottamista.

18. Miten Saarikivi otaksuu kielenvaihdon tapahtuneen varhaisina aikoina?

- **Jäljelle jääneen kielen puhujayhteisö on ollut vahvin.**
- Jäljelle jääneen kielen puhujayhteisö on pyrkinyt moninaisuuden hävittämiseen.
- Jäljelle jääneen kielen puhujayhteisö on ollut pragmaattisin.
- Jäljelle jääneen kielen puhujayhteisö ei ole ollut metsästäjä-keräilijöitä.

19. Mikä seuraavista väitteistä pitää paikkaansa?

- Saame on varhaisin Suomen alueella puhuttu kielimuoto.
- **Kelttiläisten kielten puhujat ovat vaihtaneet kieltä useammalla alueella Euroopassa.**
- Baski ja kelttiläiset kielet ovat paleoeurooppalaisia kieliä.
- Toisin kuin esimerkiksi Ranskan alueella Anatoliassa ei ole tapahtunut kielenvaihtoa.

20. Jos oletetaan, että maailmassa puhutaan 6000 eri kieltä, Saarikiven mainitseman ennusteen mukaan muutaman sukupolven aikana näistä voisi olla jäljellä

- enimmillään 600 kieltä.

- vähimmillään 600 kieltä.
- vähimmillään 3000 kieltä.
- 3000–5400 kieltä.

Osa 2: Morfeemianalyysi (0-50 p)

Morfeemianalyysi (0–25 p)

Tieteen termipankki määrittelee morfeemin seuraavasti: ”Määritelmä: Kielen pienin omaa merkitystä kantava rakenneyksikkö; morfologian perusyksikkö. Selite: Morfeemia vastaava konkreettinen rakenneyksikkö on morfi. Morfeemeja ovat esim. sanavartalot, tunnukset, päätteet ja liitteet. Sekä leksikaalisilla morfeemeilla (esim.sanoilla talo tai minä) että kieliopillisia tehtäviä kantavilla kieliopillisilla morfeemeilla (esim. suomen sijapäätteellä -ssA) on omat merkityksensä.”

Seuraavassa on kuvitteellisen vavilonskin kielen aineistoa. Alla on kymmenen aineiston morfeemeihin liittyvää monivalintakysymystä, jossa kussakin on yksi oikea vastaus. Oikeasta vastauksesta saa 2,5 pistettä, vastaamatta jättämisestä ja väärästä vastauksesta 0 pistettä. Vastausvaihtoehdot ovat satunnaisessa järjestyksessä.

Huomioi, että yhtä merkitystä voidaan ilmaista useammalla kuin yhdellä muodolla, eli morfeemilla on tällöin allomorfeja. Huomaa myös, että jotain merkitystä voidaan ilmaista nollamorfeemilla, jolloin sillä ei ole ilmimuotoa. Nollamorfeemia ilmaistaan merkinnällä $\emptyset$. Tehtävän ratkaisemiseksi kannattaa analysoida kaikki aineiston morfeemit.

1. minzäfirsit	'minä näen sinut'
2. sinzäfirmit	'sinä näet minut'
3. sonjuzäfirhit	'hän näkee meidät'
4. hinzäfirsit	'minä näen hänet'
5. muješat sutkavarərhu	'he antavat lahjan minulle'
6. muješat mutkavarərhit	'hän antaa lahjan sinulle'
7. hinzäfmu	'te näette hänet (futuuri)'
8. muješat zäfšu	'me näemme lahjan (futuuri)'
9. minzäfäšhu	'he näkivät sinut'
10. sinzäfäšhit	'hän näki minut'
11. muješat səjukavarərmu	'te annatte lahjan meille'
12. muješat məjukavarərsit	'minä annan lahjan teille'

13. muješat həjukavarasmit

'sinä annoit lahjan heille'

14. muješat hutkavaraššu

'me annoimme lahjan hänelle'

21. Subjektia yksikön ensimmäisessä persoonassa ilmaisee morfeemi

- **sit**
- min
- sin
- mut

22. Objektia yksikön toisessa persoonassa ilmaisee morfeemi

- sit
- **min**
- sin
- mut

23. Epäsuoraa objektia (vastaanottajaa) monikon kolmannessa persoonassa ilmaisee morfeemi

- **həju**
- hutka
- hin
- hitka

24. Subjektia monikon ensimmäisessä persoonassa ilmaisee morfeemi

- hut
- hutka
- **šu**
- šhu

25. Preesensia ilmaisee morfeemi

- fir
- ir
- **ir, ər**
- fir, rər

26. Futuuria ilmaisee morfeemi

- u
- ∅
- u, ∅
- mu, šu

27. Mennyttä aikaa ilmaisee morfeemi

- ä, a
- äš, as
- **äš, as, aš**
- äs, äš, as, aš

28. Vähiten allomorfeja on vavilonskin aikamuodoista

- preesensillä
- perfektillä
- **futuurilla**
- menneellä ajalla

29. Vavilonskin verbin persoonamuotojen muodostus on lähes täysin säännönmukaista. Näin on myös monikon kolmannen persoonan objektiin osalta, vaikka sitä ei aineistosta löydykään. Sen muoto on ennustettavissa muun aineiston perusteella, ja se on

- šonu
- honu
- šonju
- **honju**

30. Vavilonskin verbin persoonamuodoista kahta ei voi päätellä muun aineiston perusteella. Yksi on monikon ensimmäisen persoonan objekti ja toinen on

- monikon ensimmäisen persoonan epäsuora objekti
- **monikon ensimmäisen persoonan subjekti**
- yksikön kolmannen persoonan epäsuora objekti
- yksikön kolmannen persoonan subjekti

Lauseiden muodostaminen (0–25 p)

Seuraavassa on kuvitteellisen tsetsemapan kielen aineistoa. Valitse oikea tsetsemapankielinen käännös. Oikeita vaihtoehtoja on vain yksi, ja siitä saa 5 pistettä. Tehtävän ratkaisemiseksi kannattaa analysoida kaikki aineiston morfeemit.

1. zivula o matopli	'Tänään päivällä hän ei lue.'
2. pema kanja noketsa?	'Mistä te tulitte?'
3. midzi runuzgo ladza o lu	'Hänen kirjansa ei ole vaikea.'
4. zipka votslo toptse lu	'Minun taloni on suuri.'
5. zikavusta voj o matopla	'Tänä iltana minä en lue.'
6. zipkon votslon nokepli	'Hän meni minun talooni.'
7. pevula o makepli	'Hän ei lukenut eilen päivällä.'
8. pevula voj makepla	'Minä luin eilen päivällä.'
9. zipka runuzgo kanja lu?	'Missä hänen talonsa on?'
10. pema kaj maketsa?	'Mitä te luitte?'

31. Mistä hän tuli eilen illalla?

- pevusta kanja nokepli?
- pekavusta pema nokepli?
- **pekavusta kanja nokepli?**
- pevusta pema nokepli?

32. Hänen talonsa ei ole suuri.

- **zipka runuzgo toptse o lu**
- midzi votslo toptse o lu
- midzi votslo o toptse lu
- zipkon runuzgon toptse o lu

33. Te ette lukeneet.

- pema o matotsa
- kanja o matotsa

- **pema o maketsa**
- kanja o maketsa

34. Minä menin hänen taloonsa.

- voj midzon votslon nokepla
- voj midzon votslon nokepli
- **voj zipkon runuzgon nokepla**
- voj zipkon runuzgon notopla

35. Minun kirjani on vaikea.

- zipka runuzgo ladza o lu
- zipka runuzgo ladza lu
- midzi votslo ladza o lu
- **midzi votslo ladza lu**